

Szakdolgozati témalehetőségek a Kiskunsági Nemzeti Park Igazgatóság területén

1. Védett, vagy természetvédelmi szempontból jelentőséggel bíró fajra, élőhelyre vonatkozó adatgyűjtés, élőhelyterképezés.

2. Eltérő időpontban végzett kaszálások hatásának vizsgálata.

Jelenleg is folyik ilyen kutatás, de még számos tényadatra, elemzésre lenne szükségünk. Az alapprobléma az, hogy a természetvédelem által sablonosan alkalmazott, nyárközepi kaszálások a gyepeket érő súlyos aszálysokk miatt sokszor károsabbnak tűnnek (a gyepek kiszáradásához, átalakulásához vezetnek, érzékenyebb fajaik eltűnéséhez), mint a – hagyományos tájhasználatra sokkal inkább jellemző – korábbi (nyáreleji, tavaszvégi) kaszálások, amik után még lehetőség nyílik a másodvirágzásra, termésérlelésre, a drasztikus nyárközepi fiziognómiai átalakítás és a vele járó kedvezőtlen élettani hatások nélkül. A kérdés nyilván összetett (földön fészkelő madárfajokat veszélyeztethet a korai kaszálás, hagyásfoltokat, -sávokat szükségesnek tartunk a korai kaszálásnál is, stb.), az alapgondolatra sokféle megközelítés felfűzhető, zoológiai kutatás is, nem csak botanikai. Szakdolgozati témaként nyilván nem hosszabb időtartamú vizsgálatok jöhetnek szóba, hanem eltérően kezelt területek összehasonlítása. Ehhez viszont tudunk terepi ötletekkel szolgálni, illetve néhány megismételhető, gondosan kivitelezett cönológiai felvételsorozattal rendelkezünk eltérően kezelt területekről, ezek megisméltésével középtávúnak nevezhető adatsorokat is lehet készíteni és elemezni. A kutatások célja: a természetvédelmi kezelések optimalizálása, ami korántsem melleleg a nyárközepi kaszálásban ellenérdekelt gazdálkodók viszonyát is sokfelé javíthatná a természetvédelemmel.

3. Közutak izoláló hatásának vizsgálata.

Rendelkezünk mintaként szolgáló kutatással (futóbogarakra, lepkékre gyakorolt hatás), és persze a külhoni szakirodalom is ismer ilyeneket, de számos tényadat, elemzés jöhetne még. Elsősorban gerinctelen élővilágra, illetve kisebb termetű gerincesekre gondolunk. Elkészült ökológiai átjárók kihasználtságának, hatékonyságának vizsgálata is szervesen csatlakozik a témához. A kutatások célja: a jövőbeni hatósági engedélyezési eljárásokban a természetvédelmi érdekképviselet hatékonyságának növelése, az elfogadhatatlan nyomvonalú utak ellen kellően erős szakmai érvrendszer összegyűjtése, illetve az engedélyezett utak izoláló hatását csökkentő természetvédelmi intézkedések fejlesztése, jobb ökológiai átjárók terveinek kidolgozása.

4. Erdőssztyepp erdők hosszútávú fenntartási lehetőségeinek vizsgálata.

Az erdőgazdálkodás és a természetvédelem közötti, erdőssztyepp területekre vonatkozó konfliktusok lényeges elemei közismertek: képesek-e természetes felújulásra ezek az erdők, vagy sem (természetvédelmi álláspontunk: természetes tempóban és szerkezetben, nem túltartott vadállomány mellett igen, erőltetett ütemben és természetellenes újulatsűrűségben, túltartott vadállomány mellett nem), illetve megengedhető-e legeltetésük, vagy sem (természetvédelmi álláspontunk: a gyepi élőhelyrészek védelme érdekében elengedhetetlenül szükséges volna sokfelé a legeltetés, amit tilt jelenleg az erdőtörvény). Ez a téma is megközelíthető sokféleképp, a spontán megjelenő tölgymagoncok (illetve egyéb fontos fafajok magoncai) egy-két évig tartó élettörténet-vizsgálatától kezdve (mi a pusztulás oka, megfigyelés és kísérletes vizsgálat, vadhatás egyedi kizárásával, stb.) erdőssztyepp jellegű (de még erdőterületnek részét nem képező), legeltetett és nem legeltetett élőhelyek összehasonlító vizsgálatáig (a tájtörténeti elemzés is lehet domináns). A kutatás célja: természetvédelmi érvrendszer erősítése az erdőssztyepp-erdők jó ökológiai állapotban történő

fenntartása ellen ható erdészeti jogszabályok megváltoztatásához (cél a mesterséges felújítások további visszaszorítása, legeltetés engedélyezése), a hosszútávú fenntartást megfelelően szolgáló kezelési módszerek kidolgozása.

5. Az új alföldi vizes élőhelyeket létrehozó, mesterségesen leállított természetes tájalakító folyamatok helyettesítési lehetőségeinek vizsgálata.

Manapság ugye nem keletkeznek lefűződéssel új morotvák a folyók mentén, nincsenek új deflációs medrek, stb., a domborzat relatív relief-e folyamatosan csökken (mélyületek feltöltődnek, magaslatok lehordódnak), ezek mind a természetes vizes élőhelyek és életközösségeik hosszútávú fenntartása ellen ható folyamatok. Nem elsősorban arra gondolunk a téma kapcsán, hogyan lehet alapvetően természetvédelemre szánt forrásokból vizes élőhelyeket regenerálni, rekonstruálni, vagy történeti előzmény nélkül teljesen újakat készíteni (ámbár a pályázati forrásokból finanszírozott élőhelyrekonstrukciók monitorozása mindig örömmel fogadott munka), hanem arra, hogy az eredetileg más célú tájátalakítási igényeket hogyan lehet a természetvédelem hasznára is fordítani. Például: települési záportározók, öntözővíz-tározók építése során a meder legalább egy részének kialakításánál lehet domináns szerepe a természetvédelmi szempontoknak (osztott medrek, természetközeli állapotú vizes élőhely és jóléti tó), vagy új homokbányák létesítése során kifejezetten értékes vizes élőhelyek is létrehozhatók, ha van a közelben megfelelő propagulumforrás, és nem engedélyezett mély bányató létrehozása, csupán természetes vizes élőhelyeket utánzó medermorfológia kialakítása, stb. Vannak konkrét, nemrégiben megvalósult beruházások, amelyek pozitív tapasztalatokkal szolgáltak (például Balástya mellett nagy kiterjedésű, magas természeti értékű, új szikes élőhely-együttes jött létre elbányászott homoki szántó helyén), ezek természettudományos igényű dokumentálása, és tapasztalataik alapos továbbgondolása várhat még magára. A kutatás célja: a természetvédelem forráshiányos helyzete ellenére új, érdemi természeti értékkel bíró vizes élőhelyek létrejöttének elősegítése, egyben annak a szemléletmódnak a terjesztése, amely igyekszik többcélúvá tenni az eredetileg egycélúra tervezett tájtalakításokat, és ott is meghonosítani az ökológiai szempontokat, ahol ennek lehetőségére ma még többnyire nem gondolnak.

6. Turjánvidéki, több évtizede kezeletlen élőhelykomplex (láprétek, magassásosok, cserjések) összehasonlítása hasonló típusú, de kezelt élőhelyekkel (botanikai, zoológiai feldolgozás egyaránt lehetséges).

A kutatás célja: a természetvédelmi kezelésekre hatásának jobb megértése.

7. Védett és Natura 2000 jelölő fajok közül a következőkről rendelkezünk legkevesebb, alapos kiegészítésre szoruló információval.

- Molnárgörény: állományméret, -sűrűség sehol sem ismert, kotorékok felderítésével, téli nyomvizsgálattal, vadkamera használatával (ezt biztosítani tudja az Igazgatóság) lehetne többet megtudni a populációkról (beleértve a mozgásmintázatot, élőhelyi preferenciákat, stb.). Az élvefogó csapdázások eddig kudarcot vallottak, hivatásos emlőskutatók részéről is.

- Vizes élőhelyekhez kötődő *Anisus vorticulus*, *Vertigo moulinsana*, *Vertigo angustior* csigafajok: jelenlét-hiány adataink sokfelé vannak a tájból (iszap- és talajmintákból), de élőhelyeiken belüli tényleges állományméretükről, -mintázatukról, élőhelyi preferenciáikról semmit nem tudunk.

- Magyar ősziaraszoló: csak nagyon elszántaknak. Több mint egy évtizede nem került elő korábbi lelőhelyeiről (Kunpeszér, Ásotthalom). Késő ősszel repül, ez is nehezíti megtalálását, mert „véletlen” fogása nem valószínű, ebben az időszakba már nem szoktak lepkefaunisztikai vizsgálatokat végezni. Nagy jelentőségű lenne újbóli kimutatása, az állomány felmérése. Tudni kell azért, hogy csupán két-három évben, két-három gyűjtési alkalommal történt próbálkozás a megfogására, ennél nagyobb felmérési intenzitás még nyújthat esélyt. Megtalálása azonban még intenzív kutatás mellett sem garantált. (Az eltűnés valószínűsített okai elemezhetők ez esetben.)

8. Inváziós növényfajok elterjedésének és állomány nagyságának felmérése a Felső-Kiskunsági turjánvidéken.

Feladatok:

a) a hallgató által rászánható idő függvényében egy-egy jól lehatárolható területen szisztematikus adatgyűjtés, az egyes inváziós fajok tömegességi viszonyairól.

b) az inváziós növényfajok visszaszorítására irányuló gyakorlati tevékenységek tapasztalatai alapján a felmért területeken az inváziós fajok visszaszorításának erőforrás-igényének kiszámítása.

A terepi munka ideje: bármikor végezhető (az erdőben alapvetően lombhullás után, a fátlan élőhelyeken az év teljes hosszában). Legalább 10 terepi napot igényel.

9. Az inváziós növényfajok visszaszorítására használatos módszerek eredményességének összehasonlító vizsgálata.

Feladatok:

a) a vegyszeres kezelés kivitelezését nem a szakdolgozó végzi, az ő feladatát a különböző módon (különböző időszakban, napszakban, módszerrel, koncentrációban, fenofázisban) kezelendő állományok alapállapot (kezelés előtti állapot) felvétele (lehatárolás, tömegesség meghatározása),

b) a kezelések nyomon követése

c) a kezelés azévi hatásainak felmérése,

d) a kezelést követő évben a kezelt területek felmérése, a kezelés középhosszú hatásainak kvantifikálása.

A terepi munka ideje: a hallgató által rászánható idő függvényében egy vagy több növényfaj (selyemkóró, zöld juhar, nyugati ostorfa, kései meggy, bálványfa) vizsgálata. A munka kifejezetten nagy időráfordítást igényel, májustól októberig legalább havi 3 munkanapot.

10. Űrgeállományok kvantitatív felmérése a Felső-Kiskunsági Turjánvidéken.

Feladatok:

a) több szintű, szisztematikus adatgyűjtés (fix rácshálózat kvadrátjaiban jelenlét-hiány megállapításával elterjedési térkép készítése,

b) az így lehatárolt állományokban lyukszámlálásos módszerrel állomány nagyság meghatározása,

c) többváltozós statisztikai módszerekkel az űrge élőhely preferenciájának kiértékelése.

A terepi munka ideje: áprilisban végzendő, legalább 10 terepi napot vesz igénybe.

11. Gallyfészek kataszter készítése a Peszéri-erdőben, az Adacsi Nagyerdőben, a Szalag-erdőben és a Kardos-erdőben.

Feladatok: a hallgató által rászánható idő függvényében egy-egy jól lehatárolható területen szisztematikus adatgyűjtés, az egyes erdőben található gallyfészkekről (ragadozó madarak és fekete gólya).

A terepi munka ideje: lombhullás után. Legalább 10 terepi napot igényel.

Kapcsolat:

Vadász Csaba: vadaszcs@knp.hu

Sipos Ferenc: siposf@knp.hu